



Urška Jeglič

Mekteb v Sloveniji

Mekteb in Slovenia

Izleček: Začetki mekteba v Sloveniji segajo v drugo polovico 20. stoletja, do vidnega razvoja pa je prišlo z ustanovitvijo Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji (1994) ter prihodom imamov. Danes se mekteb izvaja v vseh sedemnajstih odborih Islamske skupnosti, prav tako pa tudi v drugih slovenskih islamskih skupnostih in društvih. V prispevku prikazujemo razlike v izvajanju mektebskega pouka znotraj odborov Islamske skupnosti ter alternativnih muslimanskih organizacij v Sloveniji, pri čemer se še posebej osredotočamo na rabo jezika in učne vsebine.

Ključne besede: mekteb, muslimani v Sloveniji, slovenski in bosanski jezik, *ilmihal*, *sufara*, Koran

Abstract: *The beginnings of the mekteb in Slovenia date back to the second half of the 20th century, while a visible development occurred with the establishment of the Islamic Community in the Republic of Slovenia (1994) and the arrival of imams. Today, it is implemented in all seventeen committees of Islamic communities, as well as in other Islamic communities and societies in Slovenia. This paper presents the differences in the implementation of mekteb lessons within the committees of the Islamic Community and alternative Muslim organizations in Slovenia, with special emphasis on the use of the language and division into groups.*

Key words: *mekteb, Muslims in Slovenia, Slovenian and Bosnian language, ilmihal, sufara, Quran*

Uvod¹

Muslimani predstavljajo drugo največjo versko skupnost v RS. V Registru cerkva in drugih verskih skupnosti najdemo tri muslimanske skupnosti, med katerimi po številnosti prevladuje IS v RS, sledita ji Slovenska

1 Članek je nastal kot rezultat dejavnosti raziskovalnega programa P6-0262 *Judovsko-krščanski viri in razsežnosti pravičnosti*, ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

muslimanska skupnost in Slovenska islamska skupnost milosti. »Islamska skupnost v Republiki Sloveniji je javna, enkratna in samostojna verska skupnost vseh prebivalcev Republike Slovenije, ki sprejemajo islam za svojo vero.« (Grabus 2011a, 24) Kot taka je del tradicionalne in avtohtone Islamske zajednice Bosne in Hercegovine (Statut Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji 2019, čl. 1). Njeno poslanstvo je zavzemanje za duhovnost, človekovo dostojanstvo, osmišljanje bivanja in razvijanje vzgojnih, izobraževalnih, kulturnih, karitativnih, solidarnih in drugih dejavnosti, s katerimi se bogati nacionalna identiteta in s tem opravlja pomembna družbena naloga. Med najpomembnejše dejavnosti skupnosti spadajo svobodno in avtonomno učenje o islamski veri, opravljanje obredov, versko in kulturno izobraževanje ter urejanje lastne organizacijske strukture (finančne, administrativne, lastniške) (Statut Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji 2019).

Poznavanje verskih predpisov je pogoj za poznavanje lastne vere na dogmatski in praktični ravni. Prvi človekov stik z (ne)vero se zgodi znotraj družine. Čeprav islam uči, da je naloga staršev vzgajanje v duhu islama, pa ta od staršev ne pričakuje strokovne izobrazbe. To nalogo prevzamejo islamski teologi, dolžnost staršev oz. skrbnikov pa je otroke vpisati k verskemu pouku, imenovanemu mekteb. Slovenski imami opozarjajo, da je obisk mekteba za mlajše generacije še bolj pomemben, saj so bile generacije njihovih staršev zaradi vojne v Bosni in na Kosovu ter zaradi nevzpostavitve mektebskega pouka v Sloveniji prikrajšane za strokovno versko vzgojo, hkrati pa se zaradi globalizacije in množične poplave podatkov pojavlja še toliko večja potreba po razlagi »prave« smeri islama.

1 Mekteb

Beseda mekteb (arab. مَكْتَب) pomeni verski pouk muslimanov. Koren besede izhaja iz besede *kitāba* (arab. كِتَابَة), ki pomeni pisati. Koren črk K, T, B pa je prisoten tudi pri besedah, povezanih z vzgojo, kot sta *kitab*² (arab. كِتَاب) in *maktaba*³ (arab. مَكْتَبَة). V zgodovini je bil mekteb kraj, kjer so se ljudje

2 Knjiga.

3 Knjižnica.



učili pisanja, s spremembo družbenega reda pa je ohranil vlogo verskega izobraževanja. Ela Porić (2018) pravi, da je mekteb organiziran koncept, v katerem se kombinira poučevanje verskih vsebin in verske prakse, in je kot tak »nenadomestljiva oblika pri oblikovanju osebnosti vsakega vernika«. *Sibjan-mektebi* se imenuje verski pouk za otroke, *mektebi-ibtidaije* za prva tri leta šolanja, srednješolsko izobraževanje pa je znano pod terminom *ruždije* (Mustafić 2017).

Veliki islamski učenjak Ibn Sina je besedo mekteb, ki se v arabskem svetu izgovarja tudi *maktab*, uporabil za opis osnovnega šolanja, za katerega je izdelal tudi kurikulum. Pri tem je dal poseben poudarek skupinskemu pouku in diskusijam (Mirbabaev 2000, 34).

2 Mekteb v Sloveniji

2.1 Razvoj mekteba v Sloveniji

Prva organiziranja muslimanov v Sloveniji segajo v leto 1963, medtem ko je IS v RS začela delovati 12. septembra 1967, in sicer pod Starešinstvom Islamske skupnosti za Bosno in Hercegovino, Hrvaško in Slovenijo.⁴ Muslimani so se sprva srečevali ob priložnostnih molitvah v času ramazana, organizirali so tudi *mevlude*. Čez čas so začeli tudi z verskim poučevanjem muslimanov, ki pa je potekalo le v Ljubljani in na Jesenicah, kjer je verouk potekal v hiši Hamdije Džamastagića. V Ljubljani pa so lahko mekteb obiskovali na petih lokacijah. V centru so imeli mekteb v hiši Ibrahima Kudića, v Šiški v hiši Mušana Zukanovića in na Rudniku v hiši Ibri Zukanovića. Verski pouk je potekal tudi na Tomačevem, kjer je prostore ponudila družina Izeta Korajca, ter na Trnovem pri družini Nurije Kajtezović, kjer so eno leto tudi klanjali *tarāvijah namāze*.

Z osamosvojitvijo Slovenije se je pojavila večja potreba po boljšem organiziranju muslimanov v Sloveniji, ki so bili nekaj let pod upravo zagrebškega mešihata, glavni imam za Hrvaško in Slovenijo pa je imel sedež v Zagrebu (1988–1990). Leta 1990 se je oblikovala Islamska zajednica za Hrvatsku

4 Danes Islamska zajednica Bosne i Hercegovine.



i Sloveniju, na čelu katere je bil mufti Ševko Omerbašić. V tem času so se začeli organizirati prvi odbori, razcvet pa je sledil z odcepitvijo IS v RS od Hrvaške nadoblasti 18. decembra 1994 in z ustanovitvijo slovenskega mešihata.⁵ Pred letom 1990 sta delovala le odbora v Ljubljani in na Jesenicah. V začetku devetdesetih so se džemati⁶ oblikovali tudi v Velenju, Kopru, Mariboru, Celju, Kranju, Postojni in Trbovljah. IS danes sestavlja sedemnajst odborov, ki se poleg že omenjenih krajev nahajajo še v Novi Gorici, Sežani, Ajdovščini, Kočevju, Novem mestu, Krškem, Trzinu in Škofji Loki. V Ljubljani je v mekteb vpisanih okrog 700 otrok, 500 jih obišče mekteb vsaj enkrat na mesec. V Kopru je k verouku vpisanih 250 otrok, v Mariboru približno 200 otrok, za 50 manj na Jesenicah. Pod odborom v Kranju imajo mekteb tako v Kranju kot v Kamniku. V Kranju je skupno 120 otrok, v Kamniku 100. Približno toliko je tudi v Velenju in Postojni, v Celju 80 in 50 otrok v Novem mestu. Mektebski pouk se izvaja v vseh odborih, je pa v manjših odborih tudi število učencev manjše.

Od IS v RS se je leta 2006 odcepila skupina približno stotih muslimanov, ki se ni strinjala z njenim organizacijskim delovanjem. Odstavljeni mufti Osman Đogić je tako postal imam Slovenske muslimanske skupnosti, ki ima svoje prostore na Ledini v Ljubljani, kjer poleg petkove molitve organizirajo tudi verski pouk za otroke. V intervjuju je povedal, da verski pouk izvajajo, le če je vpisanih dovolj otrok. Zaradi nizkega vpisa se je že zgodilo, da mekteba niso izvajali. V šolskem letu 2019/2020 je mektebski pouk obiskovalo 6 otrok.

Leta 2018 je bila v Register cerkva in drugih verskih skupnosti vpisana Slovenska islamska skupnost milosti, ki je salafistično orientirana. Verski pouk je organiziran tudi znotraj njihove verske skupnosti, poteka redno ob koncu tedna in je namenjen tako dečkom kot deklicam. Salafisitčni nauk je blizu tudi članom Društva Resnica Haq in El-imam.⁷ V Sloveniji je islamsko versko izobrazbo mogoče dobiti tudi pri članih društva Ahmadija.

5 Izvršni koordinacijski organ IS.

6 Džemati ali odbori so pravne osebe zasebnega prava, njihovo delovanje pa je kljub temu odvisno od mešihata IS.

7 Salafisti priznavajo nauke prvih treh generacij.



2.2 Organizacija mekteba znotraj IS v RS

Islamski verski pouk je namenjen otrokom od 7. do 19. leta starosti. Poteka ob koncu tedna, saj se mora veliko otrok pripeljati na mekteb iz drugih krajev, hkrati pa imajo otroci čez teden mnogo drugih obveznosti. Imami priznavajo, da na mekteb redno prihaja približno tretjina vpisanih otrok, drugi pridejo enkrat na mesec, nekateri le nekajkrat na leto. Obisk je odvisen tako od iniciative staršev kot otrok, ki kdaj namesto verskega pouka raje izberejo treninge ali druge interesne dejavnosti.

Vpis v mekteb poteka v začetku septembra, a so imami za vpis odprti čez vse leto. Trboveljski imam Mustafa Gavranović⁸ pravi, da se skozi leto vpiše še veliko otrok, odprt način pa se jim zdi najboljši tudi zaradi tistih družin, ki v Slovenijo preselijo med šolskim letom. Pogoj za vpis v mekteb je plačilo letne članarine IS.⁹

Obiskovanje mekteba je pomembno za muslimanske otroke v Sloveniji, ki odrasčajo v okolju s krščansko kulturo. Tudi za vero je pomembno, da postane kultura. »Čim bolj izrazi vere izražajo tudi kulturo, tem bolj je 'vera živa,'« pravi Osredkar (2011, 364). Temu dodaja, da »obredi v širšem pomenu besede morajo istočasno izražati vsebino vere in način življenja, drugače so nerazumljivi in verniki 'nehajo prakticirati'« (364). Ravno obisk mekteba pa otrokom pomaga, da svojo vero in kulturo tudi razumejo, se z njo identificirajo in jo posledično lažje vključujejo v svoje vsakdanje življenje, pri tem pa jim njihova drugačna verska pripadnost ne preprečuje integracije v slovensko okolje.

V Statutu IS sta kot uradna jezika navedena slovenščina in bosanščina. Omenjena jezika se uporabljata tudi pri poučevanju verskega pouka, pri čemer nekateri imami v večji meri uporabljajo slovenski, drugi pa bosanski jezik. Verski pouk lahko poleg imamov učijo tudi laiki, ki so končali

8 Vsi intervjuji so bili opravljeni za potrebe avtoričine doktorske disertacije med junijem in oktobrom 2020 in se hranijo v osebni arhivu.

9 V 13. členu Statuta IS v RS (2019) je zapisano, da se je za pridobitev naziva člana treba včlaniti v Islamsko skupnost in plačati članarino. S plačevanjem te postanejo vsi člani skupnega gospodinjstva avtomatično člani Islamske skupnosti.



medreso. Znotraj IS deluje trenutno sedemnajst *muallimov*¹⁰ in šest *mualim*. Islamski verski pouk zahteva tudi delo na domu. *Muallimi* opažajo velike razlike med učenci, saj nekateri pridejo k mektebu z večjim ali manjšim predznanjem, pri drugih pa je treba začeti pri samih osnovah. Razlike med učenci povzročajo tudi neredni obiski verskega pouka. Stopnja pridobljenega znanja pa je odvisna tudi od truda vsakega posameznika. Mlajše generacije *muallimov* pri učenju mekteba uporabljajo različne pedagoške tehnike, s čimer želijo učenje čim bolj popestriti. Tudi Grabus (2011a) opozarja, da mlajše generacije niso vajene sedeti na tleh in uro ali dve poslušati učitelja, kako jim ta razlaga snov. Da bi učence navdušili nad učenjem, prireajo znotraj posameznih odborov različna tekmovanja. Poleg tega poteka v Postojni (od leta 2012) vsakoletno srečanje otrok iz vseh odborov IS. Dan, ki je postal znan pod imenom »mektebski dan«, ima tudi športno družabni karakter. Glavni namen je druženje vseh otrok in medsebojno povezovanje (Karišik 2016, 35).

Imami omenjajo, da so druženja prisotna tudi po vsakem mektebu. Otroci se lahko zadržijo v skupnih prostorih, kjer se družijo in igrajo družabne igre. Odbori, katerih prostori so prenovljeni, imajo znotraj infrastrukture urejene prostore v ta namen. Otroci imajo možnost izposoje knjig z versko vsebino. Omenimo še, da imajo otroci pred mektebom in po njem možnost inštrukcij za šolske predmete, ki jim v šoli povzročajo težave.

2.3 Vsebina verskega pouka

Kurikulum mektebskega verskega pouka je sestavljen iz treh delov: *ilmihal*, *sufara* in *Ku'ran* (Koran). *Ilmihal* predstavlja prvo stopnjo verskega pouka, pri katerem se učenci seznanijo z osnovami islamskega verovanja, kar imenujejo »arkán al-imán«. Šest osnov islamskega verovanja vsebuje monoteistično vero v Alaha, njegove poslance, svete knjige, angele, sodni dan in vero v božjo voljo in odločitev. Mladi muslimani se pri mektebu na pamet naučijo islamske veroizpovedi v arabskem jeziku, hkrati pa jim *muallim* razloži pomen vsakega dogmatičnega stebra posebej. Naslednja točka *ilmihala* je »arkán al-islám«, predstavitev petih stebrov islama, ki poleg

10 Veroučitelj/veroučiteljica. V nadaljevanju bomo z besedo *muallim* imeli v mislih tako moške kot ženske.

šaháde vsebuje še *salát* ali *namáz*, *sávm*, *zekāt* in *hádž*. Največ pozornosti se pri tem nameni pravilnemu opravljanju islamske molitve (*namáz*), ki bi jo glede na predpise muslimani morali izvajati petkrat na dan. Otroci se pri mektebu naučijo vseh pogojev, ki jih je treba zagotoviti za veljavnost molitve (obredno umivanje, pravilna drža in obleka, čas in kraj molitve, molilni položaji in vsebina molitve). Hkrati se seznanijo s koristmi in pravili postenja (*sávm*), pomena dobrotelčnosti za muslimane in romanja v Meko. Vzporedno s snovjo je namen *ilmihala* tudi nauk o lepem vedenju muslimanov, islamskih vrednotah in drugih vrlinah, ki jih mora musliman imeti. Obenem se učijo o pomembnosti dela in slabostih lenobe, o bontonu, oblačenju, pomenu izobrazbe, marljivosti in radodarnosti. Ela Porić (2016, 14) je v nagovoru vernikom v *Amberju* zapisala, da bodo otroke v mektebu naučili, s čim se začne vsako dobro delo, o pomembnosti pozdrava, s katero roko se jé ter s katero nogo se vstopi v hišo in iz nje izstopi. Hkrati se otroci v mektebu učijo o pomenu spoštovanja staršev in starejših ter o pravilih primerne oblačenja ter obnašanja. »V mektebu se bodo naši otroci naučili, da ne smejo biti skopi, pa tudi ne preveč razsipniški, naučili se bodo, da ne smejo biti leni in je delo *ibadet* (bogoslужje).« (14)

V islamu se obredne molitve izvajajo le v arabskem jeziku. Muslimani verujejo, da je Koran, ki je bil razodet preroku Mohamedu, z zlatimi črkami vklesan v Večni knjigi, ki se nahaja v raju. Posledično prevajanje Korana ni zaželeno (K 41, 44). Arabska različica Korana je literarna mojstrovina, v kateri zaznamo ritmično arabsko prozo, *sádž* (arab. سجع 'sağ') (Wilson 1987, 319). Čeprav je Koran preveden v več sto sodobnih jezikov, se lahko v bogoslужju uporablja zgolj arabska različica. Za muslimane je tako pomembno, da se naučijo arabščine.¹¹ Pouk le-te se imenuje *sufara*. Zajema učenje arabskih črk in pravila pisanja ter branja v arabščini. Poznavanje arabskega jezika je pogoj za prehod na tretjo stopnjo mekteba, kjer se veroučenci naučijo pravilnega recitiranja Korana.

Veda, ki preučuje branje Korana, se imenuje *kirájet* (arab. قراءاة 'qirā' āt'). Vsebuje umetnostno recitiranje Korana (*tadžvid*) (arab. تَجْوِيد 'tajwid'), ki je lahko umirjeno, hitro ali počasno. K *tadžvidu* spada tudi učenje

11 Koran je bil prvič preveden že v začetku 7. stoletja, ko je Salman al-Farsi prevedel suro Fatiho v perzijski jezik. Nicetas Byzantius je v 9. stoletju prevedel Koran v grščino (Högel 2010). Bošnjaki so svoj prvi prevod dobili leta 1937, Slovenci pa leta 2003.



o pravilnem izgovarjanju črk in učenje o pravilnem poudarjanju, izpuščanju ter podaljševanju glasov. *Tafsír* (arab. تفسير 'tafsír') je filološka razlaga besedila, z ekzegetsko razlago Korana pa se ukvarja *tavíl* (arab. تویل 'tawíl'). Premišljevanje o koranskih verzih se v arabščini imenuje *tafakkur* (arab. التَّفَكُّر), kar bi lahko prevedli kot kontemplacija ali meditacija. Razumevanje sporočila Korana je v arabščini razumljeno pod besedo *tadabbur* (arab. تدبر) (Quasem 1978, 176).

2.4 Prvi slovenski *Ilmihal*

Ilmihal je učbenik, ki ga uporabljajo muslimani pri verskem pouku. Mladi muslimani v Sloveniji razumejo boljše slovensko kot bosansko (Grabus 2011b, 7), kar je vodstvo IS spodbudilo, da pripravijo učbenik za *mekteb* tudi v slovenščini. Mešihat IS v RS je na 16. redni seji 16. junija 2010 odobril izdajo *Ilmihala*, ki ga je pod naslovom *Ilmihal: Osnove islamskega učenja* priredil takratni mariborski imam Ibrahim Malanovič. Prva interna izdaja je izšla v tisoč izvodih. Mufti Grabus je v predgovoru zapisal, da bodo s pomočjo slovenskega učbenika »otroci skozi mekteb vzporedno razvijali islamsko in slovensko identiteto« (8).

Beseda *Ilmihal* je naziv za prvo knjigo. V slovenskem učbeniku najdemo enake vsebine kot v bosanskih učbenikih. Na prvih straneh *Ilmihala* se veroučenci srečajo z islamskim pristopom k vsakemu dobremu delu, islamskim pozdravom in osnovnimi pojmi islama. Sledi predstavitev temeljnih stebrov islama (*imanski šarti*), ki jih sestavlja vera v Alaha, angele, razodete Knjige, sodni dan in verovanje, da Alah pozna vse stvari, ki se dogajajo. Naslednje poglavje predstavlja islamske *šarte*, ki uprizarjajo pet stebrov islama. Poleg izpovedi vere so to redna molitev, post, miloščina in romanje v Meko. *Ilmihal* namenja posebno pozornost opravljanju molitve. Na koncu učbenika je predstavljeno še praznovanje najpomembnejših islamskih praznikov.

Skozi celotni *Ilmihal* najdemo najpomembnejše koranske sure, ki jih muslimani recitirajo med molitvijo. Vse sure so zapisane v arabski pisavi, transkripciji arabskega besedila in hkrati prevedene v slovenščino. Transkripcije in prevodi so prav tako zapisani za vse druge molitve.

Otroci v mektebu obdelajo tudi vrednote *ihšana*, preko česar se učijo osnovnih elementov obnašanja (*ahlaka*). Slednje vsebuje učenje o pomembnosti spoštovanja staršev, sosedov in različnosti. Vernike pouči tudi o ekologiji in človeku pomaga, da ustvari etične vrednote. Cilj *Ilmihala* je, »da pri otrocih okrepi ljubezen do Vzvišenega Boga, narave, ljudi in da jim pomaga, da se naučijo, kake so resnične vrednote, ki jim bodo pomagale, da se lažje spopadejo z vsemi življenjskimi izzivi« (Grabus 2011b, 9). *Ilmihal* ima tako izobraževalno kot vzgojno funkcijo.

Poleg tega pa si IS v RS prizadeva, da bi muslimanske otroke vzgajala v duhu medreligijskega dialoga. Grabus (2020, 178) poudarja, da v »islam« obstajajo močni teološki temelji za dialog. Seveda je tako v islamu kot tudi v krščanstvu prisotna močna želja prepričati ljudi o svoji resnici, da sprejmejo njegov nauk. Prepričanje se lahko spremeni samo po svobodni poti. 'Ni prisile v vero.' (K 2, 256) To je zlato islamsko pravilo.«

3 Razlike pri izvajanju mektebskega pouka znotraj odborov IS v RS

IS v RS je po Ustavi iz leta 1997 podrejena Islamski skupnosti v Bosni in Hercegovini, ki ima oblast tudi nad muslimani v Sandžaku in na Hrvaškem. Na čelu zadnje je reisu-l-ulema. Najvišja islamska avtoriteta v Sloveniji je mufti, ki je hkrati tudi član Rijasetu. Mufti predseduje Saboru, najvišjemu zakonodajnemu organu znotraj skupnosti, ki v svojem delu sledi načelu »islamske šure«. Mandat traja štiri leta, izvoljeni predstavniki prihajajo iz vseh džematov. Število predstavnikov v zboru je vezano na število članov odbora. Mešihat je najvišji administrativno-upravni organ IS in izvršni kolegijski organ. Gre za zbor največjih učenjakov v regiji, ki skrbi za organizacijo verskega življenja na nekem območju. Predseduje mu mufti skupaj s podpredsednikom in tremi člani. Člane mešihata imenuje Sabor. Omenjeni organi med drugim urejajo tudi versko izobraževanje muslimanov v Sloveniji, saj potrjujejo učno gradivo, kurikulum in pogoje za napredovanje.

Kljub splošnim pravilom pa smo v pogovorih z imami opazili, da so v verskem poučevanju muslimanov v Sloveniji določene posebnosti, pri čemer poleg pristopa poučevanja, ki je odvisen od pedagoških sposobnosti



in tehnik *muallima*, najbolj izstopata porazdelitev v veroučne skupine in jezik, v katerem pouk poteka. V nadaljevanju bomo razlike podrobneje predstavili.

Uradna jezika IS sta slovenski in bosanski jezik (7. člen Statuta). Grabus (2011a, 92) opaza, da mlade generacije slabo govorijo bosansko. Omenja, da naj bi leta 2007 v Sloveniji živel okrog 20.000 muslimanskih otrok, katerih prvi jezik je slovenščina. Danes je ta številka še občutno večja. Na podlagi tega lahko govorimo tudi »o identiteti slovenskih muslimanov, saj so se v Sloveniji rodile mlajše generacije le-teh. Slovenščina je njihov prvi jezik.« (Flisar 2019, 192)

Mufti je ob začetku službovanja izdal sklep, v katerem je bilo zapisano, da se morajo vsi imami do začetka leta 2008 naučiti slovenskega jezika. Za lažje učenje jim je bil priskrbljen tudi tečaj slovenskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Jezik kot komunikacijsko sredstvo pomaga pri posameznikovi interakciji v družbeno okolje, v katerem ta živi. Le tako bodo lahko imami mladim muslimanom in širši javnosti posredovali resnice islamske vere v jeziku, ki ga ti razumejo (Grabus 2011a, 43). Tečaj slovenščine so morali opraviti tudi vsi imami, ki so prišli v Slovenijo po letu 2008. Razen mariborskega in novomeškega imama, ki sta odraščala v Sloveniji, so se imami preselili v Slovenijo iz Bosne in Hrvaške.

V intervjujih z imami smo opazili, da je njihovo poznavanje slovenščine različno in da ni pogojeno s trajanjem bivanja v Sloveniji. Hkrati imajo imami drugačne poglede na to, v katerem jeziku je primernejše opravljati verski pouk. Ljubljanski imam Senad Karišik pritruje muftijevim opazanjem, da mlajši otroci zelo slabo govorijo bosansko, zaradi česar poteka mekteb v prvih letih v slovenščini, pozneje pa v bosanščini, saj si po drugi strani tudi želijo, da otroci ohranijo svoje korenine. Zgolj v slovenskem jeziku poteka verski pouk v mariborskem in novomeškem odboru. V Celju lahko otroci sami izberejo jezik, v katerem bi radi poslušali pouk, pri čemer jih približno polovica izbere slovenščino. V kranskem, postojnskem in velenjskem odboru poteka mekteb v bosanščini, a uporabljajo tudi slovenščino. Z uvedbo slovenščine so pred leti poskušali tudi v Kopru, a je s strani vernikov prišla prošnja, da presedlajo nazaj na bosanski jezik. Imam Jusić poudarja, da je o veri težko govoriti v tujem ali drugem jeziku, predvsem zaradi izrazoslovja. Slovenski jezik nima povsem ustreznega besedišča

za to. Njegovim besedam pritrjujejo tudi drugi imami. Bosanski jezik uporabljajo tudi v Trbovljah, pri čemer imam priznava, da tudi sam ne govori dobro slovensko in bi mu poučevanje v slovenščini povzročalo težave.

Poleg izbire jezika so med odbori IS opazne razlike pri porazdelitvi veroučnih skupin. V mektebskem pouku naj bi se otroci naučili osnov islamske vere, osnov arabščine in pravilnega branja Korana. Ker se Koran bere v arabskem jeziku, je priporočljivo, da se učenci pred branjem Korana naučijo osnov arabščine. Opažamo, da so vsa tri področja pokrita v večini slovenskih odborov,¹² vendar s pomembnimi razlikami. Ker ne vpišejo vsi starši svojih otrok k mektebu s sedmimi leti, so znotraj iste skupine otroci različnih starostnih skupin. Z namenom, da bi imami staršem olajšali delo, so se ponekod oblikovale tudi kombinirane skupine. Trboveljski imam pove, da prihajajo k njim na verouk tudi otroci iz Litije. Pri tem izpostavi primer očeta, katerega otroci bi naj bili v treh različnih skupinah, cela družina pa bi tisti čas morala čakati na enega otroka. Tako so se raje dogovorili, da so vsi otroci pri verouku v isti skupini.

Pouk po razredih obstaja le v Ljubljani, kjer je trinajst skupin *ilmihala*, osem *sufare*, tri skupine Korana, kombinirana in mladinska skupina. V Mariboru imajo dve skupini *ilmihala* in *sufare* ter eno skupino Korana. Štiri skupine obstajajo v Postojni, kjer je prva namenjena *ilmihalu*, preostale so kombinirane (*ilmihal-sufara*, *sufara*-Koran). V Kopru imajo A- in B-skupino *ilmihala* in po eno skupino arabskega pisma ter Korana. Pet različnih skupin imajo v Kranju, kjer je poleg treh osnovnih tudi kombinacija *ilmihala* in *sufare* ter napredna skupina. Pod odborom v Kranju poteka mekteb tudi v Kamniku, kjer je ena skupina namenjena *ilmihalu*, medtem ko druga poteka v kombinaciji *sufara*-Koran. V Velenju delijo učenje *ilmihala* na dve skupini. V prvi so otroci, stari od 5 do 8 let, v drugi pa od 9 do 12. Nato sta še samostojni skupini *sufare* in Korana. V Kočevju kombinirajo *sufaro* in Koran, na Jesenicah pa obstaja prva stopnja *ilmihala*, nato kombinacija druge stopnje *ilmihala* s *sufaro* in kombinacija druge stopnje *ilmihala* s Koranom. Kombinacija skupin je prisotna tudi v Izoli, in sicer *ilmihal* 1, *sufara* 1, *ilmihal* 2 in Koran s *sufaro* 2. Po eno

12 Izjemi sta Krško in Ilirska Bistrica (odbor Postojna), kjer ni možnosti poučevanja Korana.



skupino *ilmihala*, *sufare* in Korana imajo v Škofji Loki, Trbovljah, Celju, Ajdovščini in Novi Gorici.

Sklep

Mektebski pouk v Sloveniji se je v zadnjih tridesetih letih močno razvil. Vzpostavljen je bil v vseh odborih IS, hkrati imajo nekateri odbori verski pouk na dveh različnih lokacijah, s čimer omogočijo boljšo dostopnost tudi tistim vernikom, ki živijo v bolj oddaljenih krajih. Kljub prizadevanjem po vzpostavljanju rabe slovenščine pri verskem pouku se verski pouk v slovenskem jeziku izvaja v manjšem številu odborov. Večina se jih odloči za kombinacijo slovenščine in bosanščine; razlogi za to so slabo poznavanje slovenščine s strani *muallimov*, želja po ohranjanju bosanskega jezika in nesmiselno prevajanje islamske terminologije v slovenski jezik. Ugotavljamo tudi, da se v veliki večini odborov trudijo pokriti vsa tri področja kurikulumu, a zaradi organizacije in neenakovrednega znanja učencev uporabljajo različne kombinacije in izvajanje.

Mekteb poteka tudi v alternativnih muslimanskih skupnostih v Sloveniji. V Slovenski muslimanski skupnosti imajo eno skupino, v kateri se učijo *ilmihala*, *sufare* in branja Korana. Pouk poteka v slovenskem jeziku. V Slovenski islamski skupnosti milosti poteka verouk ob nedeljah in traja dve uri. Učenci se učijo *sufare*, recitiranja Korana in učenja sur na pamet, pa tudi *ilmihala*, kjer se dotaknejo učenja islamske dogmatike, prava, hadisov in *tefsira*. Arabščino in nauke ahamdijske smeri islama učijo tudi v okviru Društva Ahamdija v Mariboru.

Prispevek prikaže, da je mektebski pouk v Sloveniji dobro organiziran. Znotraj IS so opazne razlike v rabi jezika in porazdelitvi v skupine, v primerjavi z drugimi muslimanskimi organizacijami v Sloveniji pa opazimo tudi razlike v kurikulumu, ki je predvsem izstopajoč pri Slovenski islamski skupnosti milosti, kjer poučujejo v kontekstu salafističnega islama, in v Društvu Ahmadija, katerega člani se opredeljujejo kot sunitski muslimani, a hkrati verujejo, da je pričakovani Mesija prišel na svet v osebi Mirze Ghulama Ahmada (1835–1908) iz Kadiana. Ta naj bi izpolnil prerokbe Mohameda, ki je govoril o Mesijevem drugem prihodu.

Kratici

IS Islamska skupnost
RS Republika Slovenija

Reference

- Flisar, Urška.** 2019. The Influence of Bosnian Islam on the Identity of Slovenian Muslims. *Edinost in dialog* 74/2: 181–193. <https://doi.org/10.34291/edinost/74/02/flisar>
- Grabus, Nedžad.** 2011a. *Sožitje je naša pot. Intervjuji in govori muftija dr. Nedžada Grabusa*. Ljubljana: Kulturno-izobraževalni zavod Averroes.
- – –. 2011b. Predgovor. V: Ibrahim Malanović, ur. *Ilmihal: Osnove islamskega učenja*, 7–9. Ljubljana: Islamska skupnost v Republiki Sloveniji.
- – –. 2020. Muslimanski pogledi na teološke temelje medverskega dialoga muslimanov in kristjanov. *Edinost in dialog* 75/1: 169–180. <https://doi.org/10.34291/edinost/75/grabus>
- Högel, Christian.** 2010. An Early Anonymous Greek Translation of the Qur'an. The Fragments from Niketas Byzantios' Refutatio and the Anonymous Abjuratio. *Collectanea Christiana Orientalia* 7: 65–119. <https://doi.org/10.21071/cco.v7i.134>
- Karišik, Sead.** 2016. Džemat Postojna. *Amber [Interno glasilo Islamske skupnosti v RS]* 10/22: 34–37.
- Koran.** 2005. Prev. Erik Majaron. Tržič: Učila International.
- Mirbabaev, A. K., P. Ziemc in Wang Furen.** 2000. Development of Education: Maktab, Madrasa, Science and Pedagogy. V: C. E. Bosworth in M. S. Asimov, ur. *History of Civilizations of Central Asia. Zv. 4 The Age of achievement A. D. 750 to the end of the fifteenth century*, 32–60. Pariz: UNESCO Publishing.
- Mustafić, Nevres.** 2017. Nasveti za starše ob začetku novega mektebskega leta. Islamska skupnost v Republiki Sloveniji. Domača stran. 8. 9. <https://www.islamska-skupnost.si/novice/2017/09/nasveti-za-starše-ob-zacetku-novega-mektebskega-leta/> (pridobljeno 18. 11. 2020).
- Porić, Ela.** 2016. Zakaj v mekteb? *Amber [Interno glasilo Islamske skupnosti v RS]* 10/22: 14.
- – –. 2018. Na začetku novega mektebskega leta – zakaj v mekteb? Islamska skupnost v Republiki Sloveniji. Domača stran. 4. 9. <https://www.islamska-skupnost.si/novice/2018/09/na-zacetku-novega-mektebskega-leta-zakaj-v-mekteb/> (pridobljeno 18. 11. 2020).
- Statut Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji.** 2019. Ljubljana: Arhiv Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji.
- Osredkar, Mari Jože.** 2011. Teološki in kulturno-razloški razlogi za islamski pluralizem v Sloveniji. *Bogoslovni vestnik* 71/3: 357–367.
- Quasem, Muhammad A.** 1978. *The Ethics of al-Ghazālī*. New York: Caravan Books.
- Wilson, J. Christy.** 1987. Koran. V: Franc Bole, ur. *Velika verstva sveta*, 319. Koper: Ognjišče.





Znanstvena knjižnica 69

Roman Globokar

Vzgojni izzivi šole v digitalni dobi

Monografija predstavi vpliv digitalnih medijev na celosten razvoj otrok in mladih. Izpostavi poudarke sodobne kulture (hitre spremembe, provizoričnost, globalnost, virtualnost itd.) in predlaga vrednote, ki naj bi jih spodbujala šola digitalne dobe (samospoštovanje, čustvena vzgoja, kritično mišljenje, kreativnost, skupnost). Del celostne vzgoje je tudi poznavanje religij, zato avtor zagovarja uvedbo nekonfesionalnega religijskega pouka za vse učence v slovenskih javnih šolah. Ob koncu predstavi rezultate dveh obsežnih raziskav o katoliškem šolstvu pri nas.

Ljubljana: Teološka fakulteta, 2019. 247 str.

ISBN 978-961-6844-74-1, 10 €

Knjigo lahko naročite na naslovu:

TEOF-ZALOŽBA, Poljanska 4, 1000 Ljubljana;

e-naslov: zalozba@teof.uni-lj.si